

AUTEUR: MICHEL BERENDSEN
BEELD: BRENT WILSON

DE WAARDE VAN ONDERZOEK

IN DE OPLEIDING DOCENT MUZIEK

Na drie jaar musiceren en lesgeven moet ik opeens onderzoek gaan doen. Maar wat heb ik daar eigenlijk aan? Veel opleiders van een lerarenopleiding muziek begeleiden onderzoek van studenten. De meesten zullen deze vraag van hun studenten weleens vaker hebben gehoord. Wat is het antwoord?

Was het in mijn tijd in het laatste jaar nog de scriptie, nu is het afsluitende onderzoek vaak niet alleen een vreemde eend, maar ook de gebeten hond in de opleiding Docent Muziek. En dat riekt aardig naar een identiteitscrisis. Onderzoeksopdrachten in het hbo zijn vaak afgeleid van academisch onderzoek, zonder grootschalige kwantitatieve dataverzameling en statistische data-analyse. Dat is niet alleen gecompliceerd, maar ook ontbreken daar de faciliteiten voor.

Studenten denken dat ze voor hun afstuderen opeens semi-wetenschappelijk onderzoek moeten doen dat weinig relevant is voor hun onderwijs. Als extern examencommissielid van een conservatorium hoorde ik een docent zeggen: 'Het belangrijkste is dat ze proeven van onderzoek.' Maar dat werkt niet. Het hbo vereist andersoortig onderzoek. Wat dat zou moeten zijn werk ik uit onder meer op basis van de onlangs verschenen publicatie *Ticket to Ride*.

VAN REFLECTIE NAAR ONDERZOEK

Een goede muziekdocent twijfelt en zoekt nieuwe wegen om niet te blijven hangen in zijn wat sleetse, niet meer zo goede lespraktijk. Door te reflecteren krijgt hij de bagage om zijn lesgeven bij te sturen. Hoe meer explicitering, conceptualisering en systematisering, des te meer reflectie in de richting van het doen van onderzoek gaat. Wat precies het onderscheid is tussen reflectie en onderzoek is lastig te zeggen, maar dat is in dit geval niet zo belangrijk. Het gaat immers om de didactische zoektocht van de docent (zie ook het artikel van De Baets in *Kunstzone* 01/2018). Als in de opleiding een leerlijn wordt ontwikkeld waarin het reflecteren wordt geïntensiveerd, 'bewegen' studenten geleidelijk aan naar het doen van onderzoek, zonder het gevoel te hebben opeens onderzoek te moeten gaan doen.

“ONDERZOEK IN DE HBO-BACHELOROPLEIDINGEN ZIT AARDIG IN EEN IDENTITEITSCRISIS”

hij anders moet gaan lesgeven, maar hij wil beslist niet de politieagent uithangen. Bij het nakijken van de toets komt hij erachter dat er tussen de leerlingen onderling veel niveauverschil is. Hij leest literatuur over activerende didactiek en differentiëren en besluit dat hij de volgende les de leerlingen een spelstuk in groepjes laat instuderen in plaats van klassikaal. Hij zal hen dan ook partijen met verschillende moeilijkheidsgraad geven.

Jochem reflecteert doelgericht; hij leest literatuur en bedenkt alternatieven vanuit het conceptuele kader van leerlinggestuurd lesgeven en differentiatie. Ook denkt hij na over de docent die hij wil zijn.

Kim geeft CKV. Voor de start van elke activiteit vraagt ze haar collega's feedback op het door haar gemaakte lesmateriaal. Na afloop bestudeert ze de cijfers en neemt ze een enquête af bij de leerlingen. Op basis daarvan stelt ze het materiaal bij en formuleert ze ontwikkeldoelen om haar lesgeven nog verder te verbeteren. Ze duikt in relevante literatuur. Kim heeft haar reflectie gesystematiseerd en bevindt zich tussen reflectie en onderzoek. Als ze in het laatste jaar van de opleiding een heldere onderzoeksvraag formuleert en methodisch haar data verzamelt en analyseert, is haar reflectie systematisch en geïntensiveerd tot praktijkonderzoek.

CONCLUDEREND

Eindonderzoek kan het beste worden vormgegeven als praktijkonderzoek: onderzoek met beide voeten in de aardse onderwijspraktijk en tegelijkertijd met het hoofd in de wolken. De aankomende Docent Muziek barst van de ambities. Onderzoek kan hen helpen die ambitie vorm te geven. ●

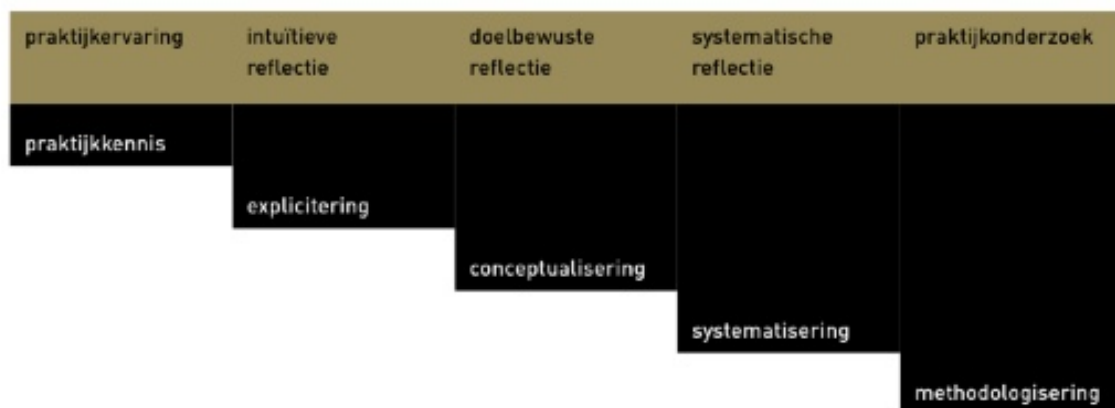
LEERLIJN IN PRAKTIJK

Laat ik een dergelijke leerlijn schetsen aan de hand van vier (fictieve) praktijkvoorbeelden. Anne is net begonnen met de opleiding Docent Muziek en zingt tijdens haar stage met groep 4 een liedje. Zij haalt makkelijk een lage b, de kinderen lukt dat niet. Met deze praktijkervaring doet ze kennis op over de omvang van een kinderstem. De volgende keer zal ze het liedje twee tonen hoger met hen zingen.

Peter laat zijn havo 2-leerlingen luisteren naar klassieke muziek. Een groot deel van de klas luistert niet en kletst erdoorheen. Op de fiets naar huis denkt hij na over hoe hij het anders zou kunnen aanpakken. De volgende ochtend deelt hij in de docentenkamer zijn ervaringen. Een docent Frans vertelt een anekdote over zijn eerste jaar als docent en geeft een tip die Peter toepast in zijn volgende les.

Peter denkt al meer dan Anne na over zijn handelen in de les en expliciteert dit in de docentenkamer. Zijn collega's denken met hem mee en zo ontstaat een alternatief. Peter reflecteert tamelijk intuïtief, zonder er echt voor te gaan zitten.

Jochem is tweedejaars student en heeft al vier weken ordeproblemen in havo 3. De laatste les begon hij met een korte toets. Daarna heeft hij tijdens het spelen, vier leerlingen eruit gestuurd. Hij beseft dat

MEER LEZEN?

Ticket to Ride/
Praktijkonderzoek in
muziekeducatie/Adri de Vugt,
Tine Castelein en Thomas
De Baets (red). – 2017.
Antwerpen-Apeldoorn, Garant.